

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område nr. 241 Rødme
Svinehaver

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.

2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område nr. 241 Rødme Svinehaver

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Overdrevsvegetation med guldblomme i Rødme Svinehaver.
Fotograf: Jesper Vagn Christensen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-018-4

Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N241 Rødme Svinehaver og vedrører Naturstyrelsens arealer på 27 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil forsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H241 og har et areal på ca. 41 ha.

Området udgør en del af Egebjerg Bakker, der er dannet som en randmoræne af Nordøst isen under den sidste istid. Den centrale del af Natura 2000-området består af Svinehaverne, der er et ca. 7 ha stort overdrev. Svinehaverne er et af de største og det bedst udviklede overdrev på sur jordbund på Fyn. Der er tale om et biologisk og kulturhistorisk meget interessant område, som har været udnyttet til græsning igennem århundreder. På udskiftningskortet fra 1798 er området vist med lyngsignatur, og det har før udskiftningen antagelig udgjort en del af et større fælles græsningsareal for den nærliggende landsby Rødme. Hovedparten af det øvrige areal består af permanente græsningsarealer, der er under udvikling fra agerjord mod overdrev.

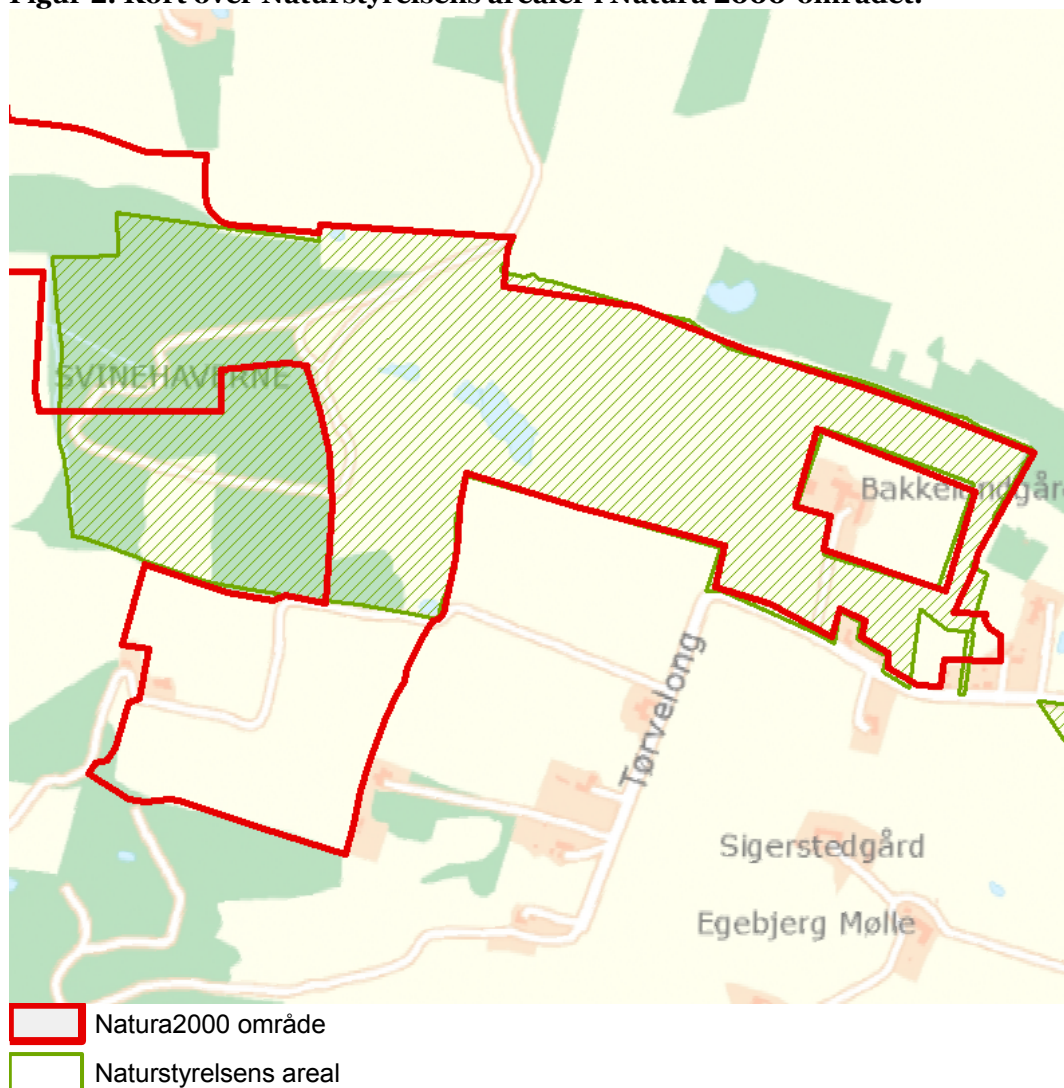
Svinehaverne er et godt eksempel på et overdrev på sur jordbund. Området har antagelig aldrig været opdyrket, og overalt ses store sten i jordoverfladen og tuer af gul engmyre. Vegetationen er særdeles artsrig med mange sjældne plantearter, da området tillige aldrig er tilført gødning. I forbindelse med overdrevet ses mindre forekomster af naturtyperne næringsrige søer, hængesæk, rigkær, kalkoverdrev, bøg på muld samt elle- og askeskov.

Svinehaverne er omfattet af en fredning og ejes af Staten.

Natura 2000-området ligger i Svendborg Kommune og indenfor Vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

For en uddybende beskrivelse og afgrænsning af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området.

Inden for området ejer Naturstyrelsen ca. 27 ha med Fyns vigtigste forekomst af surt overdrev, skov, kær og kildevæld. Der er også skovarealer med blandt andet bøgeskovnaturtype. Der er udlagt 14 ha tidligere agerjord, lige øst for Svinehaverne, som med tiden vurderes at kunne udvikle sig mod naturtyperne surt overdrev og rigkær. Arealerne er udlagt til ekstensiv helårsafgræsning med robust kvæg. Naturstyrelsen har i 2014 erhvervet 21 ha, som dels bestod af 7 ha overdrev "Rødme Svinehaver" og 14 ha skov.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
6230	Surt overdrev	8,4
7140	Hængesæk	0,5
7220	Kildevæld	0,1
7230	Rigkær	0,1
6210	Kalkoverdrev	0,1
I alt		9,0

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 2 plejetiltag: 1) rydning af opvækst på mindre end 1 ha og 2) græsning på 2-3 ha af de eksisterende naturtyper og græsning på 11 ha, som er under udvikling til ny natur. Der er foretaget slåning af arealer udlagt til udvikling mod surt overdrev, da der har været stor forekomst af tidsler og brandbæger. Inden for planperioden er der også udført rydning af opvækst på de nyerhvervede arealer "Rødme Svinehaver". Materialerne er bortkørt fra arealerne. Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser (antal)	2	Gennemførte indsatser (areal)	13 ha	100 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	0	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	0 ha	0 %

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

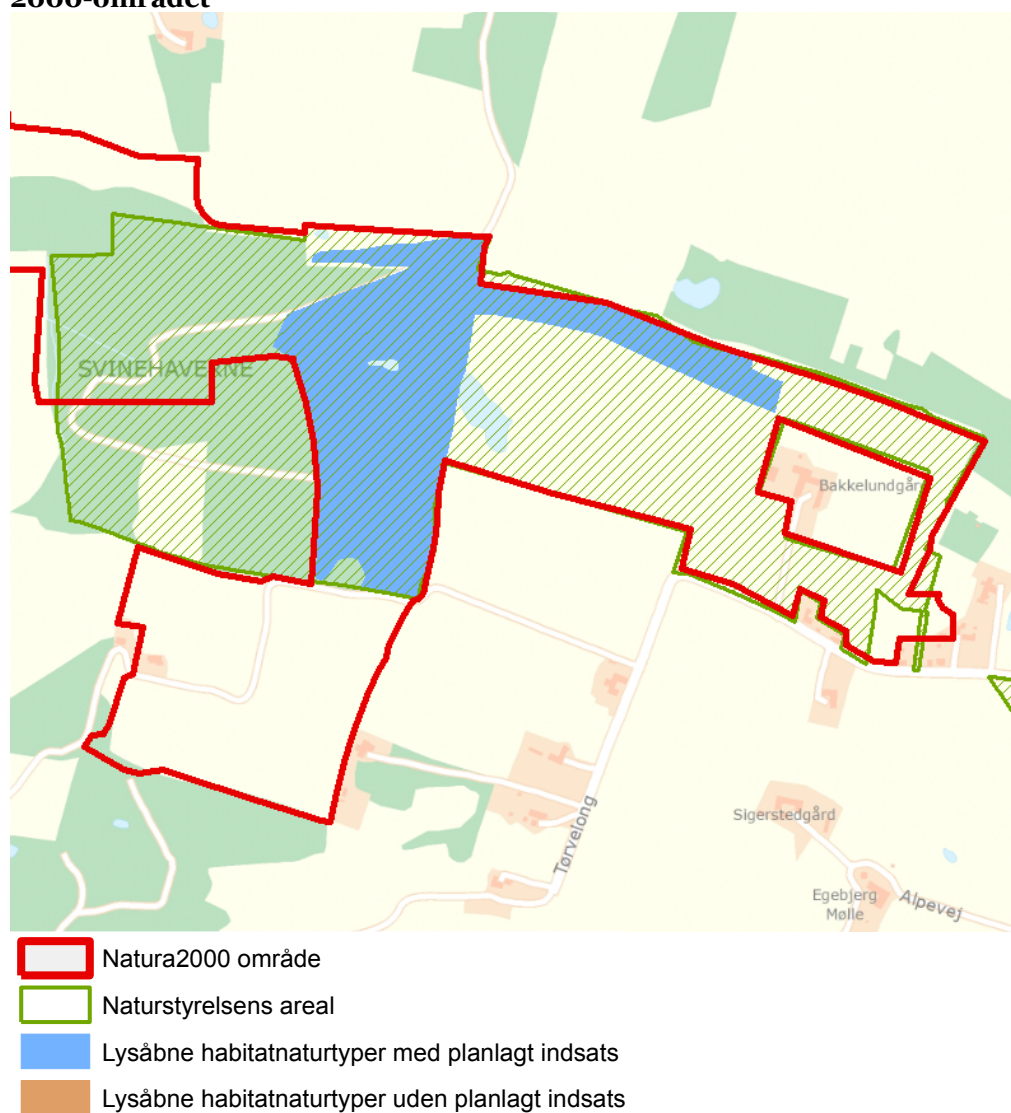
Generelt har planperioden været præget af den store erhvervelse af "Rødme Svinehaver" og nærliggende skov. Der har i forbindelse med erhvervelsen opstået en mulighed for forbedring af friluftsliv, men i særdeleshed også muligheder for at udvide arealet med surt overdrev. Der er etableret friluftsanlæg og stier samt udført rydninger af opvækst på det sure overdrev.

Konkrete erfaringer

- Der er med erhvervelsen af Rødme Svinehaver kommet et behov for at følge græsningstrykket tæt i Svinehaverne og supplere med rydninger af opvækst.
- Der vurderes fortsat at være betydelige behov for rydning af opvækst i kildevæld, kalkoverdrev og rigkær.
- Førend græsningsdriften er optimal på de udpegede naturtyper udvides græsningsfoldene ikke, men på sigt er der muligheder for at rydde skov og udvide driften med forventning om at der sker en udvikling mod surt overdrev på de tidligere skovarealer.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Kommunen og Naturstyrelsen vil være særlig opmærksomme på kalkoverdrev, surt overdrev og rigkær, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

I Natura 2000 planens indsatsprogram er der desuden angivet en række generelle retningslinjer. I dette natura 2000 område vil der som udgangspunkt ikke iværksættes nye tiltag. Målsætningerne opfyldes alene ved, at eksisterende plejetiltag videreføres.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for N2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. På Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000 findes links til kort med detaljerede oplysninger om mål og indsatser på lokalitetsniveau.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af henholdsvis græsning på overdrev og rigkær mv og rydning af opvækst af vedplanter jf. nedenstående skema.

Der foretages endvidere *enkeltstående* indgreb i form af udskiftning af hegn og andre anlæg nødvendige for afgræsningen.

Tabel e: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	0,5
			Naturtypebevarende pleje	0,5
	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturtypebevarende pleje	0,1
	7220	Kildevæld	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturtypebevarende pleje	0,1
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	8,4
			Naturtypebevarende pleje	8,4
	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturtypebevarende pleje	0,1

Tabel f: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	7140	Hængesæk	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,5
			Græsning	Eksisterende	0,5
	6210	Kalkoverdrev	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,1
			Græsning	Eksisterende	0,1
	7220	Kildevæld	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,1
			Græsning	Eksisterende	0,1
	6230	Surt overdrev	Rydning af opvækst	Eksisterende	8,4
			Græsning	Eksisterende	8,4
	7230	Rigkær	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,1
			Græsning	Eksisterende	0,1

I tabel f er der en opdeling i to kategorier "eksisterende" og "nye":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "nye": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Tabel g: Planlagte enkeltstående plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	7140	Hængesæk	Hegning	Eksisterende	0,5
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	0,5
	6210	Kalkoverdrev	Hegning	Eksisterende	0,1
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	0,1
	7220	Kildevæld	Hegning	Eksisterende	0,1
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	0,1
	6230	Surt overdrev	Hegning	Eksisterende	8,4
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	8,4
	7230	Rigkær	Hegning	Eksisterende	0,1
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	0,1

I tabel g er der en opdeling i to kategorier "eksisterende" og "nye":

- ”Eksisterende”: Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.

”nye”: Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Udvidelser af naturtyper

Nogle af Natura 2000-områdets arealer uden habitatnatur kan udvikle sig til naturtyper på sigt. For naturtypen surt overdrev og rigkær kan der på lang sigt samlet blive tale om en nettoforøgelse på 2-10 ha.

Ved denne indsats sikres der sammenhæng mellem forekomster af overdrev mv med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at udviklingen i tilstanden er i fremgang for de dele af naturtyperne, der vedrører Naturstyrelsens arealer, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N 241

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N241 Rødme Svinehaver og vedrører Naturstyrelsens arealer på 27 ha.

Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H241 og har et areal på ca. 41 ha.

Området udgør en del af Egebjerg Bakker, der er dannet som en randmoræne af Nordøst isen under den sidste istid. Den centrale del af Natura 2000-området består af Svinehaverne, der er et ca. 7 ha stort overdrev. Svinehaverne er et af de største og det bedst udviklede overdrev på sur jordbund på Fyn. Der er tale om et biologisk og kulturhistorisk meget interessant område, som har været udnyttet til græsning igennem århundreder. På udskiftningskortet fra 1798 er området vist med lynsignatur, og det har før udskiftningen antagelig udgjort en del af et større fælles græsningsareal for den nærliggende landsby Rødme. Hovedparten af det øvrige areal består af permanente græsningsarealer, der er under udvikling fra agerjord mod overdrev.

Svinehaverne er et godt eksempel på et overdrev på sur jordbund. Området har antagelig aldrig været opdyrket, og overalt ses store sten i jordoverfladen og tuer af gul engmyre. Vegetationen er særdeles artsrig med mange sjældne plantearter, da området tillige aldrig er tilført gødning. I forbindelse med overdrevet ses mindre forekomster af naturtyperne næringsrige søer, hængesæk, rigkær, kalkoverdrev, bøg på muld samt elle- og askeskov.

Svinehaverne er omfattet af en fredning og ejes af Staten.

Natura 2000-området ligger i Svendborg Kommune og indenfor Vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

Kommunen og Naturstyrelsen vil være særlig opmærksomme på kalkoverdrev, surt overdrev og rigkær, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang

Indenfor området ejer Naturstyrelsen ca. 36 ha med Fyns vigtigste forekomst af surt overdrev, skov, kær og kildevæld. Der er også skovarealer med blandt andet bøgeskovnaturtype. Der er udlagt 14 ha tidligere agerjord i omdrift, lige øst for Svinehaverne, som med tiden vurderes at kunne udvikle sig mod naturtyperne surt overdrev og rigkær. Arealerne er udlagt til ekstensiv helårsafgræsning med robust kvæg og er under udvikling til naturtypen surt overdrev.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
6230	Surt overdrev	8,4
7140	Hængesæk	0,5
7220	Kildevæld	0,1
7230	Rigkær	0,1
6210	Kalkoverdrev	0,1
I alt		9,0

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 2 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Planlagte udvidelser af naturtyperne

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	0,5
			Naturtypebevarende pleje	0,5
	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturtypebevarende pleje	0,1
	7220	Kildevæld	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturtypebevarende pleje	0,1
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	8,4
			Naturtypebevarende pleje	8,4
	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturtypebevarende pleje	0,1

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					Omfattet af eksisterende planlægning	Total
		Naturtype	Plejetiltag			
Eksisterende habitatnatur	7140	Hængesæk	Rydning af opvækst	Eksisterende		0,5
			Græsning	Eksisterende		0,5
	6210	Kalkoverdrev	Rydning af opvækst	Eksisterende		0,1
			Græsning	Eksisterende		0,1
	7220	Kildevæld	Rydning af opvækst	Eksisterende		0,1
			Græsning	Eksisterende		0,1
	6230	Surt overdrev	Rydning af opvækst	Eksisterende		8,4
			Græsning	Eksisterende		8,4
	7230	Rigkær	Rydning af opvækst	Eksisterende		0,1
			Græsning	Eksisterende		0,1

Tabel IV: Planlagte enkeltstående plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					Omfattet af eksisterende planlægning	Total
		Naturtype	Plejetiltag			
Eksisterende habitatnatur	7140	Hængesæk	Hegning	Eksisterende		0,5
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende		0,5
	6210	Kalkoverdrev	Hegning	Eksisterende		0,1
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende		0,1
	7220	Kildevæld	Hegning	Eksisterende		0,1
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende		0,1
	6230	Surt overdrev	Hegning	Eksisterende		8,4
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende		8,4
	7230	Rigkær	Hegning	Eksisterende		0,1
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende		0,1

I tabel III og IV er der en opdeling i to kategorier "eksisterende" og "nye":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "nye": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Udvidelser af naturtyper

Nogle af Natura 2000-områdets arealer uden habitatnatur kan udvikle sig til naturtyper på sigt. For naturtypen surt overdrev og rigkær kan der på lang sigt samlet blive tale om en nettoforøgelse på 2-10 ha.

Ved denne indsats sikres der sammenhæng mellem forekomster af overdrev mv med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at udviklingen i tilstanden er i fremgang for de dele af naturtyperne, der vedrører Naturstyrelsens arealer, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk